

EDITORIAAL

EFFECTIEF OF NIET? ZO ZWART-WIT ZAL HET WEL NIET ZIJN...

In de digitale nieuwsbrief van Sozio, het Nederlandse vakblad voor sociale en pedagogische beroepen, van 5 maart 2013 werden in een bijdrage vragen gesteld bij de effectiviteit van de Eigen Kracht-conferenties. Ter herinnering: een Eigen Kracht-conferentie (EKC) is een vorm van hulpverlening waarbij een gezin door een bemiddelaar gestimuleerd wordt om zelf een oplossing te zoeken voor haar problemen. Hierbij wordt het gezin ondersteund door familie, vrienden en andere mensen uit de directe omgeving. In principe voert het gezin zelf de regie en blijft de professionele hulpverlener op de achtergrond. Wanneer de veiligheid van kinderen in het geding is, moeten de plannen aan een professional worden voorgelegd. In Nederland kende de EKC de jongste 10 jaar een enorme groei, eerst in de jeugdzorg, maar nu ook steeds meer in de zorg voor kwetsbare ouderen en in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking.

Professor Geert Jan Stams van de Universiteit van Amsterdam en Peer van der Helm van de Hogeschool Leiden stellen dat de effectiviteit van de Eigen Kracht-conferenties voor gezinnen nog niet wetenschappelijk aangetoond werd, en een uitbreiding naar andere sectoren dus niet aangewezen is. Ze zijn niet alleen kritisch, maar ook vrij scherp in hun bewoordingen: "Het onderzoek (naar effectiviteit van EKC n.v.d.r.) is niet onafhankelijk en wetenschappelijk van nul en generlei waarde. (...) De conclusie dat de Eigen Kracht-conferentie beter is en meer oplevert dan een simpel keukentafelgesprek is niet meer dan een ongefundeerde mening." Verder stellen ze dat de claim dat een wijdverspreide

toepassing van de Eigen Kracht-conferentie enorme bezuinigingen zou kunnen opleveren, omdat er veel minder professionele inzet nodig is, op geen enkele manier kan worden hard gemaakt. Ze stelden vast dat er gemiddeld twee tot drie professionele hulpverleners aanwezig zijn bij de Eigen Kracht-conferentie, onder meer om het netwerk rond het gezin te organiseren.

In hun advies sluiten ze niet uit dat de Eigen Kracht-conferentie bij lichtere problematieken nuttig kan werken als besluitvormingsmethode, maar vrezen ze voor de effectiviteit wanneer er sprake is van ernstiger problematieken: "Ouders met ernstige problemen hebben kinderen met ernstige problemen, ze wonen in een buurt met vele risico's, hebben geen goed contact met de bureaus, die mogelijk zelf het hoofd nauwelijks boven water kunnen houden, en de familieleden zijn ook niet om over naar huis te schrijven." Stams en Van der Helm stellen dat er eenvoudiger, betere en goedkopere methoden zijn om eigen kracht in en rond het gezin te stimuleren. Zo is voor oplossingsgericht werken wél aangetoond dat het een bijdrage levert aan het zelf kunnen oplossen van problemen door het gezin.

Grotendeels dezelfde discussie wordt in Vlaanderen momenteel gevoerd over Triple P. Triple P staat voor Positive Parenting Program of positief opvoeden. Via eenvoudige stappenplannen en kleine veranderingen in de aanpak leert Triple P om problemen in de opvoeding anders aan te pakken door een stabiele, ondersteunende en warme omgeving te creëren voor je kinderen; gewenst gedrag te stimuleren; ongewenst ge-

drag op een positieve, consequente en besliste manier aan te pakken; vooraf te plannen en zo mogelijk moeilijke situaties de baas te kunnen; en voor jezelf te zorgen als ouder. Triple P hanteert daarbij zowel algemene informatieve acties als groepsgesprekken en individuele begeleiding.

Ook hier is de kritiek (onder meer aangebracht door Mieke Vogels) dat de effectiviteitsmeting niet onafhankelijk gevoerd werd (dat gebeurde nl. door hetzelfde onderzoeksinstituut van de Universiteit Antwerpen, dat het van oorsprong Australische programma 'vertaalde' naar Vlaanderen en dat instaat voor de 'certificering' van de opleiders en begeleiders) én dat de kostprijs van het programma te duur is, voor wat het 'maar' biedt: de principes van Triple P zijn volgens de tegenstanders niet zo specifiek en komen ook in andere programma's voor. Ze vinden dan ook dat de voor Triple P ingezette financiële middelen (vanuit Kind en Gezin en vooral vanuit de Provincie Antwerpen) veel te zwaar zijn, en dus beter voor andere (goedkopere, van oorsprong Vlaamse en minder commerciële) hulpverleningsprogramma's kunnen ingezet worden.

De kritieken vertonen een merkwaardige parallel: het gaat over de deugdelijkheid van de effectiviteitsstudies (Zijn daar nu echt geen regels voor?), de keuze van de overheden voor een bepaald (meestal vrij duur) programma en het mede daardoor niet aan de bak komen van andere – misschien – even effectieve programma's. En daar knelt het schoentje: ook de effectiviteit van deze andere interventies kan met evenveel (al dan niet wetenschappelijke) panache in vraag gesteld worden. In de Sozio-nieuwsbrief reageerde hoogleraar opvoedkunde Jo Her-

manns van de Universiteit van Amsterdam, dat het zeker goed is dat de effectiviteit van interventies wordt onderzocht, maar dat de kritiek van zijn collega's niet helemaal eerlijk is: "Er worden namelijk nu ook al miljarden uitgegeven aan andere interventies die worden toegepast, zonder dat deze eerst worden teruggewezen naar de onderzoekstafel." Keuzes voor een bepaald programma worden met andere woorden niet alleen gemaakt op wetenschappelijke basis, maar ook irreële overwegingen spelen een rol: levenservaring en –wijsheid, een zekere vorm van 'geloof' zelfs in de betrouwbaarheid van het ene of het andere programma.

Wie tot nu toe in heel dit debat ontbreekt, is de basiswerker, de hulpverlener die oog in oog staat met de cliënt, die van hem zo goed mogelijke 'hulp' verwacht. Nu is het zo dat hulpverleners – zeker in deze tijd – zich misschien wat onwennig voelen en op zoek zijn naar 'houvast', die ze dan vinden in allerlei uitgeschreven programma's en gedocumenteerde methodieken. En die ze al dan niet volgens de erbij horende protocollen uitvoeren, die ze aanpassen aan hun eigen mogelijkheden en eventueel zelfs aan de (beperkte) middelen van de voorziening waarvoor ze werken... Soms proberen ze 'het beste van twee werelden' samen te brengen, door trail and error komen ze tot een modus vivendi waar ze zich goed bij voelen, en waarbij ze het gevoel hebben dat ook de cliënt en zijn omgeving er baat bij heeft. Dat is natuurlijk niet wetenschappelijk, maar lijkt vooral een kwestie van 'geloven' dat wat men doet, goed is. En welke wetenschapper of beleidsmaker zal dat tegen spreken?

Fons GEERTS, Eindredacteur